
STEENPUIST (FURUNKEL) EN NEGENOOG (KARBUNKEL)

WAT IS EEN STEENPUIST ?

Een steenpuist is een acute pijnlijke ontsteking van een haarzakje, veroorzaakt door een infectie met bacteriën. Door de infectie kan het gebied erg ontstoken en gezwollen zijn, waardoor de huid hard aanvoelt, vandaar de naam 'steen'-puist. Steenpuisten worden meestal veroorzaakt door de bacterie *Staphylococcus aureus*, maar ook andere bacteriën, bijvoorbeeld *Streptococci* kunnen een steenpuist veroorzaken. De medische naam voor een steenpuist is **furunkel**. Als er meerdere steenpuisten bij elkaar in een groepje zitten wordt dat ook wel een negenoog genoemd (medische term: **karbunkel**). Als er heel veel steenpuisten zijn, verspreid over het hele lichaam, dan wordt dat **furunculosis** genoemd.

HOE ZIET EEN STEENPUIST ER UIT ?

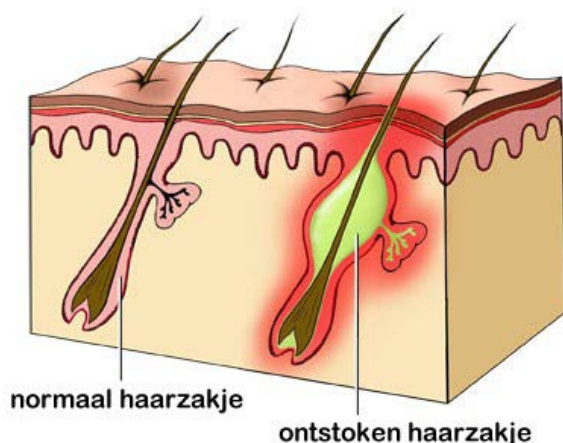
Een steenpuist begint als een rode plek op de huid, rond een haarzakje. De plek wordt dikker en is pijnlijk. Middenin de rode zwelling ontstaat een gele puskop. Meestal breekt de steenpuist binnen een week open. Dan komt de pus er vanzelf uit en kan de huid weer genezen. Het centrum van de steenpuist kan beschadigd raken, soms ontstaat er weefselversterf waardoor een zwarte korst in ontstaat of een zweer. Ook kan er koorts ontstaan met algemene ziekteverschijnselen (niet lekker voelen).

Steenpuisten kunnen overal op de huid voorkomen waar haarzakjes zitten. Dus niet op de handpalmen en voetzolen, want daar zitten geen haarzakjes. Steenpuisten ontstaan vooral in de nek, het gezicht en op borst en billen. Ze kunnen ook in de oksels en de liezen zitten. Soms zit een steenpuist in de neus, en dat kan zeer pijnlijk zijn.

WAT IS DE OORZAAK VAN HET KRIJGEN VAN STEENPUISTEN ?

Een steenpuist ontstaat als een haarzakje geïnfecteerd raakt met een bacterie. Iedereen kan zomaar een steenpuist krijgen, zowel mannen als vrouwen, en ook op iedere leeftijd. De bacterie *Staphylococcus aureus* komt bij veel mensen voor op de huid, vooral in de neus en in het kruis. Een steenpuist kan ontstaan als een haarzakje verstopt raakt. Steenpuisten ontstaan gemakkelijker in een reeds geïrriteerde huid. Een slechte hygiëne en het dragen van strakke kleding vergroten de kans op het ontstaan van steenpuisten. Met name in de nek, in de liezen of in de oksels komt dit veel voor. Ook overmatig zweten en overgewicht vergroten de kans op het ontstaan van steenpuisten. Ook bij niet of slecht behandelde inwendige ziekten, zoals een suikerziekte (diabetes) of nierziekten is de kans op het ontstaan van steenpuisten groter.

IS EEN STEENPUIST GEVAARLIJK ?

Een enkele steenpuist is niet gevaarlijk, maar er ontstaan soms wel problemen. Dingen die kunnen gebeuren zijn:

- ontsteking van lymfebanen en lymfeklieren (de nabijgelegen lymfeklieren zijn dan vergroot en pijnlijk)
- bloedvergiftiging
- wondroos
- koorts en algemene ziekteverschijnselen

Een steenpuist is erg besmettelijk; de pus zit vol bacteriën die nieuwe steenpuisten kunnen veroorzaken maar ook andere personen kunnen besmetten.

Bij mensen met een slechte afweer (zoals HIV-patiënten of patiënten met een donornier) zijn de verschijnselen ernstiger.

Soms zitten in de steenpuist stafylokokken die ongevoelig zijn voor antibiotica. Dit zijn de MRSA bacteriën (Multi Resistente Staphylococcus Aureus). In Nederland komt die ook steeds vaker voor, met name bij mensen die in de intensieve veeteelt werken (varkenshouders) waarbij veel antibiotica worden gebruikt.

Een furunkel in of rond de neus kan extra gevaarlijk zijn, omdat bloed uit dit gebied via een ader die binnen de schedelholte verloopt wordt afgevoerd. Bij knijpen in een dergelijke steenpuist kan hierdoor een stolsel in een hersenvat ontstaan (dit heet sinus cavernosus trombose). Dit is erg zeldzaam, maar wel gevaarlijk. Daarom wordt bij een dergelijke steenpuist sterk afgeraden om in de puist te knijpen, en zullen meestal antibiotica worden gegeven.

HOE WORDT DE DIAGNOSE GESTELD ?

De diagnose wordt op het oog gesteld, er hoeft geen aanvullend onderzoek te worden gedaan. Als er heel veel steenpuisten zijn, of steeds weer terugkerend, dan kan er aanvullend onderzoek worden gedaan zoals een kweek van de inhoud van de steenpuist, om te kijken voor welke antibiotica de bacterie gevoelig is, of een kweek uit de neus en van het kruis (perineum) om te kijken of u de stafylococ bacterie met u mee draagt. Ook kan er onderzoek worden gedaan naar uw algemene weerstand, bijvoorbeeld bloedonderzoek naar bloedarmoede

HOE WORDT EEN STEENPUIST BEHANDELD ?

Steenpuisten gaan meestal vanzelf over zonder behandeling. Als de steenpuist rijp is en openbarst, vermindert de pijn snel omdat de druk er af is. De rijping van een steenpuist kan versneld worden door een warm kompres (bijvoorbeeld een in warm water gedrenkte schone doek of pluk verbandwatten) op het ontstoken gebied te leggen. Dit werkt bovendien pijnstillend.

Adviezen:

- Laat een steenpuist met rust. Raak het niet aan en smeer er niets op. De steenpuist moet eerst 'rijpen' tot de huid vanzelf opengaat en de pus eruit komt. Knijpen heeft een averechts effect. De steenpuist kan naar binnen opengaan waarna de ontsteking alleen maar erger en groter wordt.
- Is de steenpuist erg pijnlijk, heeft u koorts of wordt u ziek, dan moet soms een sneetje in de zwelling worden gemaakt om de pus eruit te laten. Hiervoor moet u naar de huisarts. Ga er niet zelf in prikken of in knijpen.
- Spoel daarna dagelijks de wond met lauw water uit de kraan of de douche. Doe daarna een nieuw verband er omheen.
- Komt er nog viezigheid uit de wond, dan kan een nat verband soms helpen de wond schoon te krijgen. Een steenpuist geneest snel als de pus er eenmaal uit is.

Hygiënische maatregelen zijn nodig om te voorkomen dat de bacteriën zich verspreiden. Als u vaker een steenpuist heeft, dan zijn deze adviezen extra belangrijk:

- Raak de steenpuist niet aan
- Was regelmatig uw handen met zeep
- Knip uw nagels kort
- Gebruik uw eigen handdoek en neem elke dag een nieuwe handdoek
- Was elke dag uw lichaam met zeep

Heeft u vaak steenpuisten? Was dan uw lichaam twee tot drie keer per week met een zeep of shampoo met povidonjodium (betadine scrub) of chloorhexidine (Hibiscrub). Dit kunt u bij de drogist of apotheek kopen.

Behandeling met antibiotica:

Bij steenpuisten is het zelden nodig om antibiotica te geven. Soms is het nodig, bij koorts of algemene ziekteverschijnselen, bij een steenpuist in de bovenste helft het gezicht, of bij personen die extra vatbaar zijn voor een infectie met stafylokokken en/of streptokokken. Het gaat bijvoorbeeld om mensen met verminderde weerstand of met diabetes mellitus. Ook mensen met bijvoorbeeld een kunstklep moeten antibiotica slikken als een streptokokken infectie dreigt.

Trekzalf:

Vroeger werd op steenpuisten trekzalf gesmeerd. Dat verweekte de huid waardoor de steenpuist eerder openging. Trekzalf bevatte echter lood en is vanwege milieu-verontreiniging wetgeving uit de handel. Er zijn nog wel trekzalven te koop bij de drogist. Vaak bevatten die teer. Het is beter om ze niet meer te gebruiken. Wat wel op en rond een steenpuist gesmeerd kan worden is betadine jodium zalf. Dit is zonder recept te koop.

WANNEER MOET IK NAAR DE DOKTER ?

In de volgende gevallen is het raadzaam naar uw huisarts te gaan:

- als u koorts heeft en zich ziek voelt
- als u een hartklep aandoening heeft of een kunstklep heeft.
- als de steenpuist zich bevindt in of rond de neus.
- als u meerdere steeds terugkerende steenpuisten (furunculose) heeft
- als u een groepje grote steenpuisten bij elkaar (karbunkel) heeft (hiervoor is soms behandeling nodig zoals antibiotica en / of chirurgische behandeling).

FURUNCULOSE

Furunculose is de term die gebruikt wordt bij mensen die voortdurend nieuwe steenpuisten krijgen. Het kan zijn dat deze personen dragers zijn van de stafylokokken. De stafylokokken bevinden zich dan vaak in de neus en op het perineum (het gebied tussen het geslachtsdeel en de anus). Furunculose komt ook voor bij personen met suikerziekte, overgewicht, overmatig zweten, ondervoeding, slechte hygiëne, bloedarmoede en ziekten waarbij de afweer verlaagd is.

STAPHYLOCOCCEN DRAGERSCHAP

Indien bij u dragerschap is vastgesteld voor stafylokokken, dan kan dat worden behandeld door een antibioticum bevattende zalf in de neus te smeren. Soms in combinatie met een antibiotica kuur. Dit kan voorkomen dat de steenpuisten steeds weer terugkeren.

WAT KUNT U ZELF ER AAN DOEN ?

- Goede hygiëne is belangrijk (schone handdoeken, kleding, onderkleding, regelmatig douchen).
- Was ook uw handen regelmatig met water en zeep.
- Douchen met een desinfecterende zeep kan verdere uitbreiding van een steenpuist doen voorkomen.
- Steenpuisten nooit uitknijpen ! U verhoogt daarmee de risico op zelfbesmetting en een bloedvergiftiging.
- Geen strakke of schurende kleding dragen, dit kan de huid irriteren. Luchtige en ruime kleding is beter.
- Leef gezond, eet gezond, voorkom overgewicht

WAT ZIJN DE VOORUITZICHTEN ?

Meestal geneest een steenpuist vanzelf binnen een week zonder problemen.

Sommige mensen krijgen steeds opnieuw steenpuisten. Dan kan het zinvol zijn om algemeen bloedonderzoek te doen. Als er veel grote steenpuisten ontstaan in de oksels en liezen, dan kunnen die onderhuidse holten en gangen veroorzaken. Dit wordt ook wel acne inversa of hidradenitis suppurativa genoemd.

STEENPUISTEN EN WERK

Werkt u in de voedingsindustrie, in de horeca of in de zorg, bijvoorbeeld in een keuken of in een ziekenhuis of verpleegtehuis? Neem dan contact op met uw bedrijfsarts voordat u aan het werk gaat. De bedrijfsarts kan u vertellen of u extra maatregelen moet nemen om te voorkomen dat u bacteriën verspreidt.